

Kommunstyrelsen

Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige

Yttrande över promemoria Ds 2019:4

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar förslaget yttrande över ”Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige” enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 1 april 2019.

Sammanfattning

FN:s råd för mänskliga rättigheter granskar regelbundet hur mänskliga rättigheter efterlevs inom sina medlemsländer. I samband med dessa granskningar har Sverige flera gånger fått kritik för att det inte finns en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter. 2018 tillsatte regeringen en ny utredning med uppdrag att ta fram förslag på inrättande av en mänskliga rättigheter institution. Utredningen har nu lagt fram ett förslag som innebär att en ny myndighet under regeringen bildas och benämns *Sveriges nationella institution för mänskliga rättigheter*. Det övergripande uppdraget för myndigheten föreslås vara att självständigt främja och stärka de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Ärendet

Bakgrund till utredningen

FN:s råd för mänskliga rättigheter granskar regelbundet hur mänskliga rättigheter efterlevs inom sina medlemsländer. I samband med dessa granskningar har Sverige flera gånger fått kritik för att det inte finns en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter. Enligt FN:s Parisprinciper bör varje stat inrätta en oberoende institution för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna utifrån statens skyldigheter enligt internationella konventioner. Även av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ställer krav på en oberoende institution. Frågan har utretts på regeringens uppdrag sedan 2006. För att garantera en oberoende institution har tidigare utredningar haft fokus på att utreda olika alternativ på organisatoriska lösningar. Det har bland annat utretts om riksdagen ska vara huvudman för institutionen eller om den ska vara en del av andra myndigheter som till exempel Justitieombudsmannen.

2018 tillsatte regeringen en ny utredning med uppdrag att bland annat med utgångspunkt i Parisprinciperna ta fram förslag på bildande av en mänskliga rättigheter institution. Denna utredning har nu lagt fram ett förslag om formerna för en ny institution som skickat ut förslaget på remiss.

Förslaget i korthet

Institutionen blir en ny myndighet under regeringen

Den nya institutionen föreslås bli en myndighet under regeringen. Utredaren konstaterar att institutionens ledningsform samt tillvägagångssättet för att utse och entlediga ledningen har central betydelse för dess oberoende. Barnombudsmannens organisation har till stora delar utgjort en förebild för den nya myndigheten. Barnombudsmannen har enligt lag makten att själv bestämma sin organisation och den närmare inriktningen av sitt arbete. Processerna för tillsättning och entledigande, liksom förordnandetidens längd, måste vara sådana att de sammantaget säkerställer ett funktionellt oberoende för institutionen. Utredaren föreslår att institutionen ska ledas av en styrelse med sju ledamöter som utses av regeringen. Styrelsen ska utse sin egen ordförande och vice ordförande.

Myndighetens uppdrag

Myndigheten ska ha ett brett uppdrag att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Dess arbete ska utgå från de grundlagsstadgade fri- och rättigheterna, europakonventionen och de konventioner som Sverige ställt sig bakom. Uppgiften att främja mänskliga rättigheter innebär exempelvis att utbilda, informera eller ge vägledning i frågor om mänskliga rättigheter. Uppgiften att skydda mänskliga rättigheter kan exempelvis innebära att undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och genomförs, att granska författningsförslag och att föreslå författningsändringar och andra åtgärder. Den 1 april varje år ska även institutionen lämna en rapport till regeringen om utvecklingen på de mänskliga rättigheternas område.

Styrelsen ska även utse ett råd för mänskliga rättigheter som ska tillföra institutionen kunskap och erfarenheter från det civila samhället och andra aktörer. Inom detta råd ska det finnas särskild kompetens om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Rådet ska benämnas *Rådet för de mänskliga rättigheterna*.

Institutionen ska inte pröva enskilda klagomål och inte heller föra talan för enskilda. Myndigheter, däribland kommuner, ska på institutionens begäran lämna uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits i den egna verksamheten för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. De ska även på institutionens begäran komma till överläggningar med institutionen. Det bör främst röra sig om uppgifter utifrån tematiska undersökningar på vissa rättighetsområden eller avseende vissa specifika rättigheter alternativt uppgifter om hur arbetet med mänskliga rättigheter i allmänhet bedrivs vid den kontaktade myndigheten.

Enhetens bedömning

Kärnuppdraget i kommuner omfattar i många fall arbete med mänskliga rättigheter. Det kan handla om medborgares tillgång till utbildning, bostäder eller rätt till bästa möjliga hälsa. Arbetet omfattar en strävan efter jämställdhet, jämlikhet och icke-diskriminering. Med ett rättighetsbaserat arbetssätt som bygger på de mänskliga rättigheterna åstadkommer kommunen rättssäkerhet och kostnadseffektivitet genom satsningar på rätt insatser. Detta förhållningssätt ligger väl i linje med Nacka kommuns styrning utifrån kundval som sätter medborgarna i centrum. Genom att medborgarna själva får välja välfärdsinsatser får medborgarna vara delaktiga och på så sätt utveckla och påverka kvaliteten.

I dagsläget erbjuder Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) visst stöd inom området. Bland annat har SKL tagit fram en plattform för policy- och verksamhetsutveckling inom mänskliga rättigheter och en e-utbildning för att öka kunskapen om mänskliga rättigheter.

Förslaget på yttrande i korthet

Förslaget om en oberoende institution för mänskliga rättigheter kan bidra till att förbättra arbetet med mänskliga rättigheter. Det är positivt att en institution uppmärksammar mänskliga rättigheter i stort i samhället och sätter frågorna på dagordningen genom till exempel årliga rapporter. Nacka kommun anser generellt att antalet myndigheter ska hållas begränsat. Utifrån detta ställningstagande bör institutionen kunna integreras inom redan befintliga statliga myndigheter och ändå behålla sitt oberoende. Institutionen bör därför inte ge upphov till ytterligare en ny myndighet.

Det är av stor vikt att institutionen verkligen erbjuder ett anpassat stöd som kan få genomslag på lokal nivå och som kan nyttjas i praktiken. Det är ju trots allt i kommunernas och regionernas vardag som en stor del av arbetet de mänskliga rättigheterna sker i praktiken.

Det är positivt att institutionen föreslås ha ett renodlat uppdrag att främja och stödja mänskliga rättigheter och att detta uppdrag inte är förenat med tillsyn. Det ger goda förutsättningar för att institutionen ska kunna ge konkret stöd inom området.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget får inte några direkta ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Konsekvenser för barn

Institutionens breda uppdrag innefattar bland annat frågor om barns och ungas rättigheter. Institutionen kommer därmed kunna bidra till att förbättra situationen på dessa områden. Detta kan till exempel ske genom ökad medvetenhet om rättigheterna eller genom att institutionens rapportering och rekommendationer leder till ändrad lagstiftning eller ändrade rutiner som säkerställer genomförandet av de mänskliga rättigheterna kopplat barn och ungas rättigheter. Detta bedöms bidra till positiva konsekvenser för barn och unga.

Bilagor

1. Förslag på yttrande över ”förslaget till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige”
2. Sammanfattning av ”förslaget till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige”, Ds 2019:4

Sidrah Schaidler
Stadsjurist
Juridik- och kanslienheten

Anneli Sagnérius
Kommunjurist
Juridik- och kanslienheten